

САОПШТЕЊЕ

број 336 • год. LIX, 31.12.2009.

Статистика иновативне активности

ИА01

СРБ 336 ИА01 311209

Иновативне активности предузећа, 2006 – 2008.

У табелама су приказане основне иновативне активности предузећа, према врсти иновације, величини предузећа (мала, средња и велика предузећа) и групама делатности.

Највећи интензитет иновација постигнут је у организацији предузећа, 28,77%, а најмањи у иновацијама производа/услуга, 18,84%. Иновације у процесу производње и у маркетингу су готово исте, 26,21%, односно 26,17%.

Највећи број предузећа која су имала иновативну активност припада области прерађивачке индустрије (24,58%).

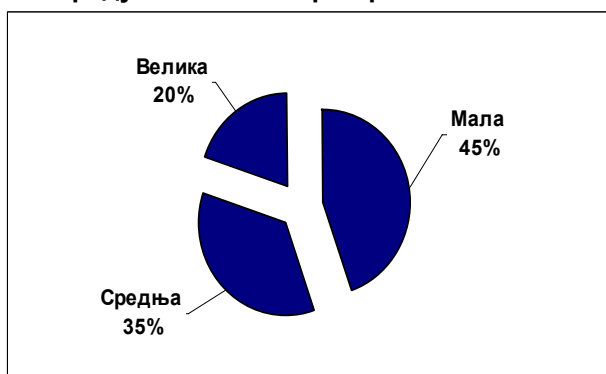
Заступљеност одређене врсте иновација варира у зависности од тога на којој је територији она уведена. У централној Србији (без Београда) највеће учешће имају уведене иновације процеса у производњи или начину испоруке производа/услуге у предузећу (41,05%), док највећу заступљеност иновације у организацији предузећа имају предузећа на територији Војводине (24,93%) и територији Београда (41,92%).

У 2008. години, 23,83% предузећа чини део групе повезаних предузећа, а 92,14% предузећа-иноватора одговорило је да је њихово предузеће матично.

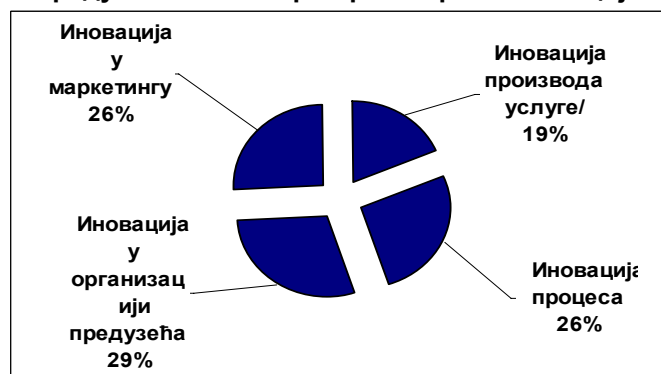
Када се посматрају тржишта на којима су предузећа-иноватори продавала своје производе/услуге, 97,77% предузећа је продавало робу на локалним тржиштима у Србији. Као најзаступљеније тржиште продаје наведено је локално/регионално тржиште (83,22% предузећа).

Нови производ увело је 26,06% предузећа-иноватора, а нову услугу 30,05% предузећа.

Предузећа-иноватори према величини

Предузећа-иноватори према врсти иновације

53,35% предузећа-иноватора развило је новоуведене производе/услуге самостално, или у групи чији су део. 52,51% предузећа-иноватора увело је производе/услуге које су нове на тржишту, а 75,94% производе/услуге нове само за предузеће.

Предузећа-иноватори која су увела нови производ/услугу проценила су да је удео прихода од иновација производа/услуге нових на тржишту 3,02%, а оних који су били нови за предузеће 6,99%, у односу на укупан приход предузећа-иноватора.

Предузећа која су увела иновације у процес производње или испоруке производа/услуге одговорила су да су највише заступљене активности подршке за пословни процес (28,89%).

37,44% предузећа-иноватора процеса одговорило је да су нови процес развили у сарадњи са другим предузећима или институцијама, а 29,32% да је новоуведени процес нов за тржиште.

Од иновативних активности у 2008. које нису имале као последицу иновацију производа или процеса, 7,51% предузећа-иноватора одговорило је да су иновације напуштене, а 24,88% да су иновације на крају 2008. године и даље у току.

Као најчешћи одговор на питање о изворима информација које су предузећа користила за формирање нових иновационих пројеката или имплементацију постојећих пројеката, наведене су информације унутар предузећа или групе предузећа којој припада 25,93%.

Предузећа-иноватори највише сарађују са добављачима из Србије, 69,59%, а са клијентима или купцима из осталих земаља – 10,81%.

Као највећи учинак од увођења иновација производа наведено је побољшање квалитета производа, 41,88%, као учинак од уведених иновација производног процеса – повећање флексибилности производње, 31,73%, а као остали учинци од иновација – задовољење законских регулатива и стандарда, 50,80%.

Увођење нових или побољшаних техника управљања знањем унутар предузећа има највеће учешће у иновацијама у организацији предузећа и износи 38,90%.

Предузећа-иноватори која су увела иновације у организацији навела су као најзначајнији ефекат побољшање квалитета производа (47,74%).

Као најзаступљенији вид иновације у маркетингу наведене су нове методе формирања цена производа (26,06%), а као најзначајнији циљ уведених иновација – повећање или одржавање учешћа на тржишту (42,42%).

9,27% предузећа-иноватора је заштитило жиг, а 18,43% предузећа навело је временску предност у односу на конкуренте као значајан метод заштите иновација.

Предузећа-иноватори су као значајне користи које се односе на животну средину навела следеће: смањено загађење земље, воде, ваздуха и смањење буке од производње производа унутар предузећа за 25,47%, а током коришћења производа за 23,71%.

Највише су заступљене иновације које се односе на постојеће одредбе или таксе на загађење животне средине, 15,96%. Процедуре за смањење лошег утицаја на животну средину примењују се у малом броју предузећа, односно већина предузећа их још не примењује (62,09%).

Највеће је учешће опреме у предузећима која је старија од 10 година и оно износи 27,96%.

1. Структура реализованог узорка према делатностима и величини предузећа (у %)

Делатност	Укупно	Мала	Средња	Велика
Вађење руда и камена 10-14	1,37	1,32	1,22	1,96
Прерађивачка индустрија 15-37	24,58	20,70	26,76	34,07
Електрична енергија, гас и вода 40-41	2,84	0,94	4,41	6,13
Грађевинарство 45	9,91	7,97	12,02	12,01
Трговина моторним возилима 50	6,72	8,97	4,79	2,94
Трговина на велико 51	15,88	17,25	16,06	10,05
Трговина на мало 52	6,85	5,65	8,54	7,11
Саобраћај и везе 60-64	3,03	3,14	3,00	2,70
Финансијско посредовање 65-67	1,70	0,69	1,03	7,35
Компјутерске и сродне активности 72	3,26	4,02	1,03	6,13
Истраживање и развој 73	2,18	1,94	3,10	0,74
Послови с некретнинама, изнајмљивање 74	12,85	17,19	9,30	5,15
Остало	8,84	10,23	8,73	3,68
Укупно	100	100	100	100

2. Заступљеност врсте иновација у предузећима, према територији (у %)

Територија/величина предузећа	Иновација производа/услуге	Иновација процеса	Иновација у организацији предузећа	Иновација у маркетингу
Република Србија	100	100	100	100
Централна Србија (без Београда)	36,82	41,05	33,15	36,14
Војводина	23,01	22,56	24,93	22,74
Београд	40,17	36,39	41,92	41,11

3. Структура врсте иновација у укупним иновативним активностима (у %)

Република Србија	Иновације, укупно	Иновација производа/услуге	Иновација процеса	Иновација у организацији предузећа	Иновација у маркетингу
Укупно	100	18,84	26,21	28,77	26,17
Мала	100	20,30	26,38	28,01	25,30
Средња	100	17,65	26,08	28,97	27,30
Велика	100	18,46	26,15	29,51	25,87

4. Врсте и карактеристике иновација (у %)

	Укупно	Мала	Средња	Велика
Иновација производа/услуге				
Предузећа која су увела нови или знатно побољшани производ	26,06	21,58	25,17	37,65
Предузећа која су увела нову или знатно побољшану услугу	30,05	27,63	27,48	40,00
Производ/услуга нови на тржишту	52,51	54,55	55,35	46,21
Производ/услуга нови само за предузеће	75,94	81,28	81,76	61,36
Удео прихода од иновација производа/услуга у укупном приходу предузећа-иноватора				
Од иновација производа/услуга нових за тржиште	3,02	0,89	0,90	3,89
Од иновација производа/услуга нових за предузеће	6,99	1,57	2,23	9,03
Од непромењених производа/услуга	89,99	97,54	96,87	87,08
Иновација процеса				
Предузећа која су увела нове или унапређене методе производње производа/услуга	34,44	33,74	35,32	34,22
Предузећа која су увела нову или унапређену набавку и начин испоруке производа/услуга	24,36	25,51	22,98	24,59
Предузећа која су увела нове или унапређене активности подршке за пословне процесе	41,20	40,74	41,70	41,18
Иновативне активности увођења производа и процеса које су обављала предузећа				
Интерне активности истраживања и развоја	31,76	34,42	31,22	28,84
Екстерне услуге истраживања и развоја	16,01	14,65	14,47	19,75
Набавка машина, опреме и софтвера	45,84	51,86	46,70	36,68
Куповина осталих облика знања	18,37	18,84	17,01	19,44
Образовање и обука	38,50	43,49	36,55	34,17
Увођење иновација на тржиште	30,53	36,51	28,43	25,08
Сви облици дизајна	18,99	21,16	18,53	16,61
Издаци за иновативне активности увођења нових производа и процеса предузећа-иноватора				
Интерне активности истраживања и развоја	6,31	4,94	19,72	4,29
Екстерно истраживање и развој	2,58	1,31	1,49	3,77
Набавка машина, опреме и софтвера	44,44	49,02	57,98	3,96
Усвајање екстерног знања	0,90	0,48	1,28	1,13
Образовање и обука	31,49	41,82	2,49	30,39
Сви облици дизајна	0,67	0,30	1,56	0,74
Трошкови маркетинга	13,62	2,13	15,48	21,73
Укупни издаци за иновативне активности	100	100	100	100

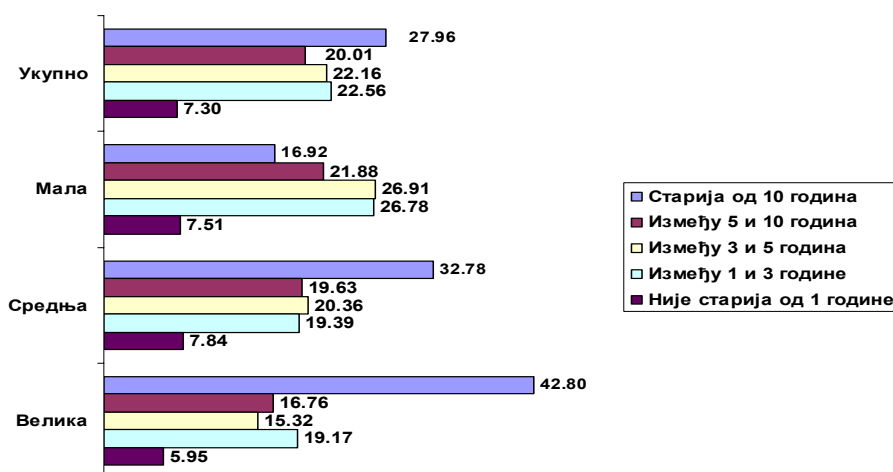
4. Врсте и карактеристике иновација (у %) (наставак)

	Укупно	Мала	Средња	Велика
Ефекти иновација производа и процеса				
Учинци повезани са производима:				
Повећање асортимана	33,33	34,30	34,52	29,85
Продор на нова тржишта и пораст удела на тржишту	24,78	25,21	23,35	26,12
Побољшање квалитета	41,88	40,50	42,13	44,03
Учинци повезани са процесима:				
Повећање флексибилности	31,73	33,50	28,86	32,41
Пораст производних капацитета	26,91	26,50	25,50	29,63
Смањење трошкова радне снаге по јединици производа	21,88	22,50	21,48	21,30
Смањење трошкова материјала и енергије по јединици производа	19,47	17,50	24,16	16,67
Други учинци:				
Смањење штетног утицаја на околину	25,52	25,88	27,12	21,59
Задовољење законских регулатива и стандарда	50,80	47,65	50,85	56,82
Повећана додата вредност	23,68	26,47	22,03	21,59
Иновације у организацији				
Нове или побољшане технике управљања знањем унутар предузећа	38,90	43,41	37,16	35,55
Промене организације рада у предузећу	36,71	34,11	39,08	36,97
Промене у односима са другим предузећима или институцијама	24,38	22,48	23,75	27,49
Ефекти иновација у организацији				
Скраћено време реакције на потребе купаца	43,02	44,72	5,85	6,42
Повећање способности за развој новог производа	33,77	43,40	12,64	10,19
Побољшан квалитет производа	47,74	38,68	7,74	5,85
Смањење трошкова по јединици производа	19,09	45,75	24,01	11,15
Побољшана комуникација унутар предузећа и са осталим предузећима	42,75	43,69	9,60	3,95
Иновације у маркетингу				
Промене дизајна или паковања производа	17,84	14,74	17,22	25,88
Нови медији за промоцију производа	21,83	16,84	22,85	31,18
Нове дистрибутивне методе	12,21	8,68	14,24	16,47
Нове методе формирања цена производа	26,06	21,05	27,15	35,29
Заштита права интелектуалне својине и методе заштите иновација				
Заштита права :				
Пријава патената	2,11	1,32	2,98	2,35
Пријава малих патената	1,29	0,53	1,99	1,76
Заштита индустријског дизајна	3,17	1,32	2,98	7,65
Заштита жига	9,27	4,74	9,27	19,41
Заштита ауторског права	3,64	1,32	3,97	8,24
Методе заштите иновација:				
Регистрација дизајна	5,99	3,16	6,95	10,59
Робне марке	10,33	6,05	10,60	19,41
Уговори/споразуми о поверљивости	15,61	12,89	13,91	24,71
Тајност	13,62	10,79	11,92	22,94
Сложеност дизајна	6,69	5,26	6,29	10,59
Временска предност у односу на конкуренцију	18,43	14,74	18,21	27,06
Користи од иновација које се односе на животну средину				
Корист од проиводње производа унутар предузећа:				
Смањена употреба материјала по јединици производа	20,54	13,42	22,85	32,35
Смањена употреба енергије по јединици производа	23,94	15,79	26,82	37,06
Смањена емисија CO ₂ од стране предузећа	18,08	12,11	18,54	30,59
Производи замењени супституцијама који мање загађују животну средину	16,90	11,58	17,22	28,24
Смањено загађење земље, воде, ваздуха, смањена бука	25,47	17,37	26,82	41,18
Рециклажа отпада, воде или материјала	16,90	8,68	16,89	35,29

4. Врсте и карактеристике иновација (у %) (наставак)

	Укупно	Мала	Средња	Велика
Корист током коришћења производа након продаје:				
Смањена употреба енергије	21,24	15,53	24,17	28,82
Смањено загађење земље, воде, ваздуха, смањена бука	23,71	17,89	25,17	34,12
Побољшана рециклажа производа након коришћења	16,31	11,58	15,56	28,24
Иновациони потенцијал – старост опреме предузећа				
Старија од 10 година	27,96	16,92	32,78	42,80
Између 5 и 10 година	20,01	21,88	19,63	16,76
Између 3 и 5 година	22,16	26,91	20,36	15,32
Између 1 и 3 године	22,56	26,78	19,39	19,17
Није старија од 1 године	7,30	7,51	7,84	5,95
Укупно	100	100	100	100

Старост опреме у предузећима

5. Предузећа која су имала неку врсту иновативних активности у односу на сва предузећа из реализованог узорка (у%)

	Укупно	Мала	Средња	Велика
Технолошки иноватори – предузећа која су увела иновације производа или процеса	21,94	16,00	21,78	45,59
Остали иноватори – предузећа која су увела иновације у организацији предузећа или маркетингу	21,32	15,12	22,44	42,65
Предузећа која нису реализовала иновације, или оне нису завршене до краја 2008. године	7,76	4,14	9,48	17,40

Напомена

Истраживање о иновационим активностима спроведено је први пут, с циљем да се сагледа реалан однос пословне политике предузећа према иновационим активностима, у смислу информисаности предузећа о потребама и ефектима иновирања, постојећим капацитетима у предузећу, као и факторима који су отежали или успорили ову врсту активности. Добијени подаци показују врсту, обим и квалитет иновационе активности у предузећима.

Подаци су исказани у процентима и односе се на учешће предузећа у појединим врстама иновативних активности. Детаљнији приказ индикатора о иновативним активностима налази се у радном документу о иновативним активностима предузећа 2006-2008.

Методолошка објашњења

Анкета о иновативности предузећа спроведена је на основу репрезентативног, двофазног узорка. Узорак је алоциран на подручју централне Србије (без Београда), АП Војводине и Београда, пропорционално броју предузећа. Обим узорка износио је 3500 малих, средњих и великих предузећа. Реализовани узорак је 87,63%.

Анкета за мала, средња и велика предузећа спроведена је на узорку стратификованом по величини предузећа, где је величина предузећа посматрана само према броју запослених:

- мала предузећа: од 10 до 49 запослених,
- средња предузећа: од 50 до 249 запослених и
- велика предузећа: 250 и више запослених;
- и по делатностима (групе делатности према препорукама Еуростата):
- Истраживање је спроведено у две фазе:
 - Прва фаза је телефонска анкета, којом су добијени основни подаци о предузећу, као и информације о томе да ли је предузеће имало неку иновативну активност у посматраном периоду. На овај начин идентификована су предузећа која су имала иновативне активности, као и разлози за неиновирање предузећа која ту активност нису имала (3067 предузећа – реализовани узорак).
 - Друга фаза представља свеобухватно анкетирање предузећа која су иновативна, тј. добијање података о врсти иновирања, потребама и ефектима иновирања, постојећим капацитетима у предузећу, као и факторима који су отежали или успорили ову врсту активности (852 предузећа – иноватори, што представља 27,78% од реализованог узорка).

За анкетирање су коришћени:

- класични упитник (папирна форма, слање и пријем путем поште) – 50,93%;
- веб упитник (преузет и враћен попуњен путем веб апликације) – 35,92%;
- on-line упитник (преузет и враћен попуњен путем и-мејла) – 13,15%.

Издаје и штампа: Републички завод за статистику Србије, Београд, Милана Ракића 5
Телефон: 2412-922 (централа) • Телефакс: 2411- 260 • www.stat.gov.rs
Одговара: проф. др Драган Вукмировић, директор
Тираж: 20 • Периодика излажења: двогодишња